

Соціальна екологія

к. б. н., доцент
кафедри біології, екології та методики їх викладання
Галаган Оксана Костянтинівна

Мета навчальної дисципліни: вивчення відносин у системі «суспільство — природа» між людьми та навколишнім середовищем, а також взаємозалежність серед людей, колективів та інституцій.

Об'єктами соціоекології є соціоекосистеми, а предметом — взаємодія суспільства і природи у цих системах.

Завдання дисципліни

- Соціальна екологія вивчає сучасний стан та особливості формування навколишнього середовища у зв'язку з історичним розвитком і структурою природокористування, прогнозує розвиток довкілля з майбутнім людства. Практичним завданням соціоекології є така категорія, як якість життєвого середовища, яку визначаємо як інтегральну характеристику всієї сукупності видів, форм, сфер діяльності людей певної локальної, регіональної та глобальної соціоекосистеми або суспільства в цілому, зумовлених рівнем його виробництва, економічними відносинами, політичним устроєм та системою цінностей.

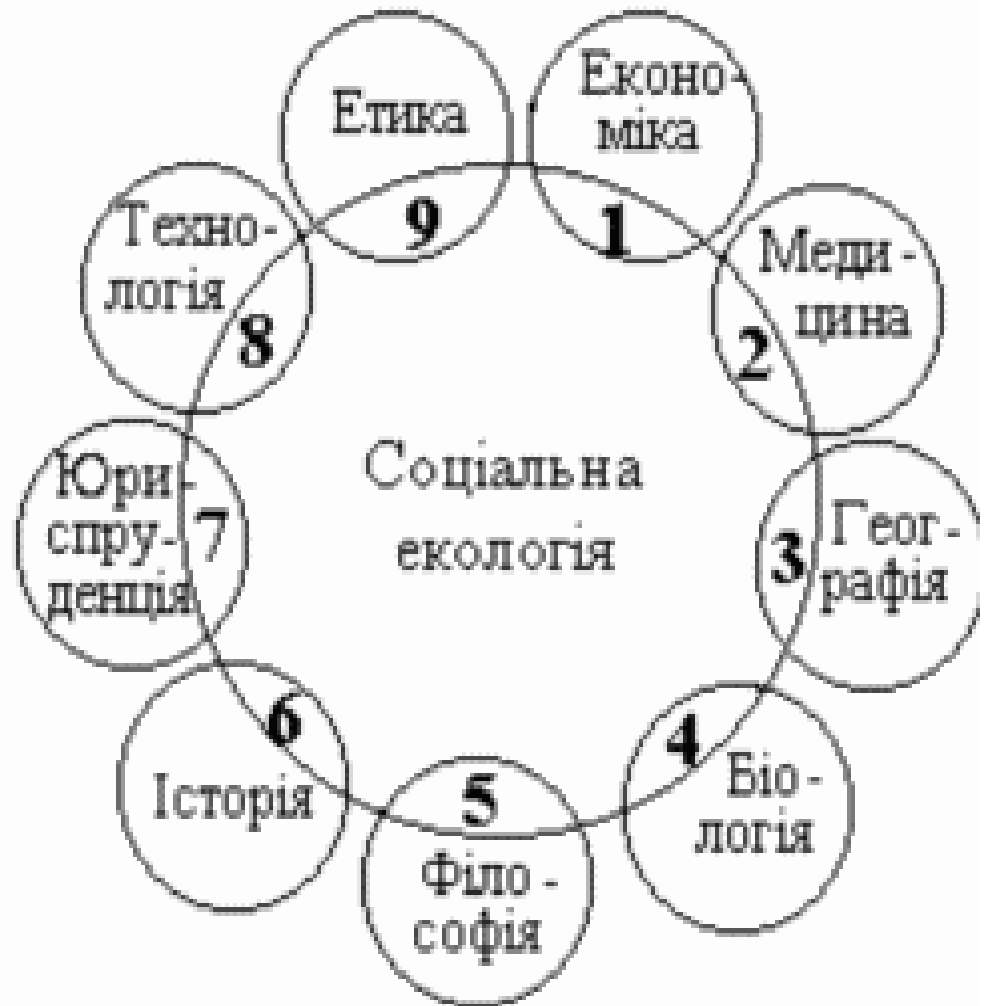
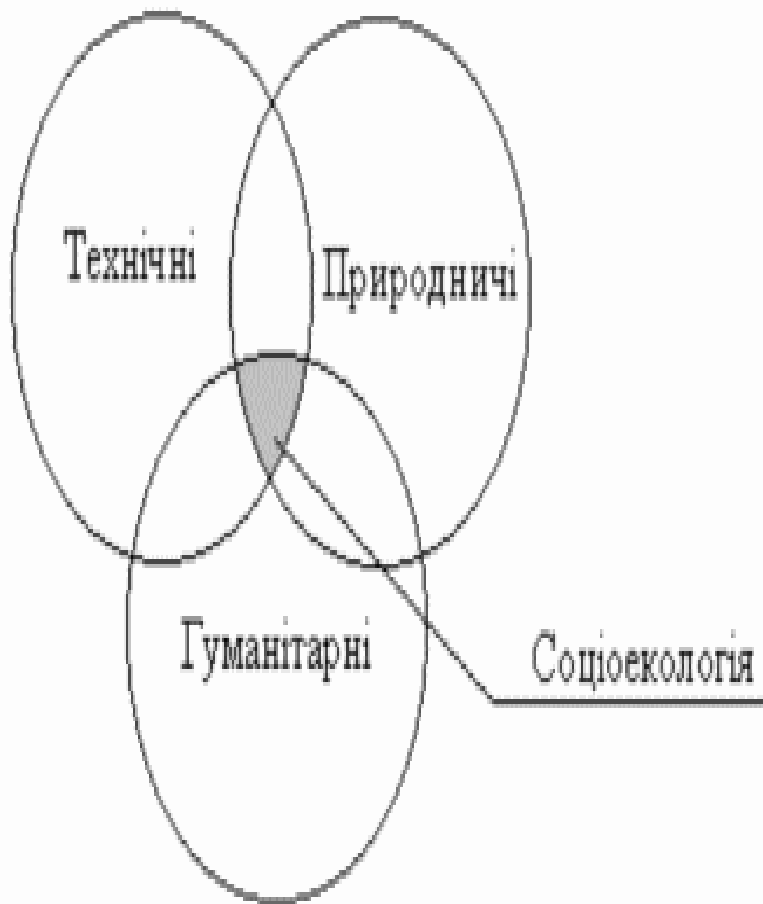
«Соціальна екологія базується на переконанні, що майже всі наші сучасні екологічні проблеми походять з укорінених соціальних проблем. З цього випливає, з цієї точки зору, що ці екологічні проблеми не можуть бути зрозумілі, вже не кажучи про їх вирішення, без обережного розуміння нашого сучасного суспільства і нелогічності, яка домінує над ним. Уточнимо даний момент: економічний, етнічний, культурний і гендерний конфлікти, серед інших, лежать в центрі найсерйозніших екологічних негараздів, перед якими ми опиняємося сьогодні порізно, звичайно, на відміну від тих, які створюються стихійними лихами».

Мюррей Букчин, американський радикальний соціолог, політичний і соціальний філософ, лібертарний соціаліст, захисник навколишнього середовища, піонер екологічного руху.

Людино! Ти подивись, що в світі діється
Але за цим усім твоя діяльність криється!
Річки розведені стічними водами
Усі ґрунти насичені відходами.
Яскрава квітка пахне гербіцидами,
А від комах несе інсектицидами.
Скрізь на планеті потеплішало
Повітря з чадом посірішало
Дерева від отрути похилилися,
Берізки чорними зробилися.
Оболонки Землі отрути вбирають
Кислотні дощі землю поливають
Парниковий ефект вкоріняється
«Мирний атом» вже нам не підкоряється.
Смерть планетою «ходить»,
Свою «чорну справу» робить.

Гапоненко Оксана Миколаївна, викладач біології та екології Криворізького центру професійної освіти

Соціоекологія – наука, що розвивається на **стику природничих, гуманітарних та технічних наук**

Глобальні проблеми сучасності

це сукупність соціоприродних проблем, які обумовлюють соціальний прогрес людства і збереження цивілізації.

Характерні риси:

- динамізм;
- існують як об'єктивний фактор суспільного розвитку;
- стосуються всіх сторін життя людей;
- наявні у всіх країнах світу;
- для вирішення потребують об'єднання зусиль всього людства.

Глобальні проблеми:

Римський клуб – 1980 р.

1. Безконтрольне поширення людей по планеті.

Нерівність і неоднорідність суспільства. Соціальна несправедливість. Голод. Бідність. Безробіття. Манія зростання. Інфляція. Енергетична криза. Нестача ресурсів. Криза торгівлі та фінансів. Протекціонізм. Неграмотність і застаріла система освіти. Бунти молоді. Відчуження. Занепад міст. Злочинність і наркоманія. Насильство. Тероризм. Нехтування законом. Поширення ядерної зброї. Політична корупція. Бюрократизм. Деградація природи. Занепад моралі. Втрата віри. Відчуття нестабільності.

28. Неусвідомлення всіх цих проблем та їхнього взаємозв'язку.

Структура екологічної проблеми (протистояння природи і культури):

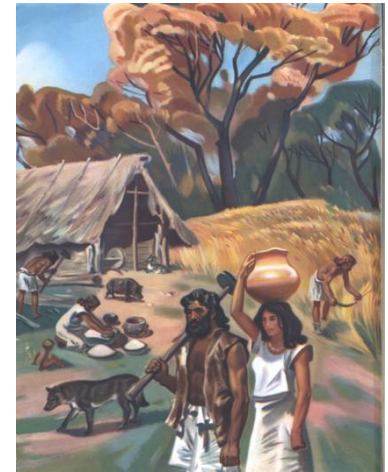

- кліматична;
- продовольча;
- енергетична;
- демографічна;
- ресурсна;
- забруднення середовища;
- деградація біорізноманіття.

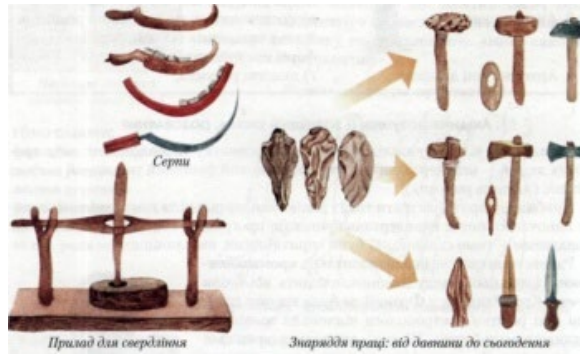
Гене́за соціоекологічної взаємодії

- 150 тис.років тому люди навчилися користуватися вогнем;
- Починаючи з 8-го тисячоліття до н.е. почалася обробка землі та вирощування рослин;
- У 5-му тисячолітті до н.е. з'явилися перші систематизовані дані про клімат, зміни погоди, астрономічні цикли.

Вплив людини на природу Землі

З того моменту, як людина придумала знаряддя праці та стала більш-менш розумною, почалося її всебічний вплив на природу планети. Чим більше розвивалася людина, тим більший вплив вона спричиняла на навколишнє середовище Землі.

Негативний вплив людини на природу

Виснаження надр - людство нещадно і в необмежених кількостях видобувало корисні копалини, що призвело до виснаження (близького до катастрофічного) внутрішніх резервів Землі.

Негативний вплив людини на природу

забруднення гідросфери та атмосфери промисловими відходами

Негативний вплив людини на природу

знищення рослинного і тваринного світу, створення умов, за яких технічний розвиток (дороги, заводи, електростанції і т. д.) порушує звичні спосіб життя рослин і тварин, змінює природний баланс флори і фауни

Негативний вплив людини на природу

застосування атомної енергії як у військових, так і в мирних цілях, наземні і підземні ядерні вибухи

Негативний вплив людини на природу

Вирубання лісів

Негативний вплив людини на природу

Забруднення ґрунту відбувається у зв'язку з використанням добрив і хімікатів

Негативний вплив людини на природу

Скорочення чисельності популяцій через розширення площ для полів за допомогою вирубки лісів

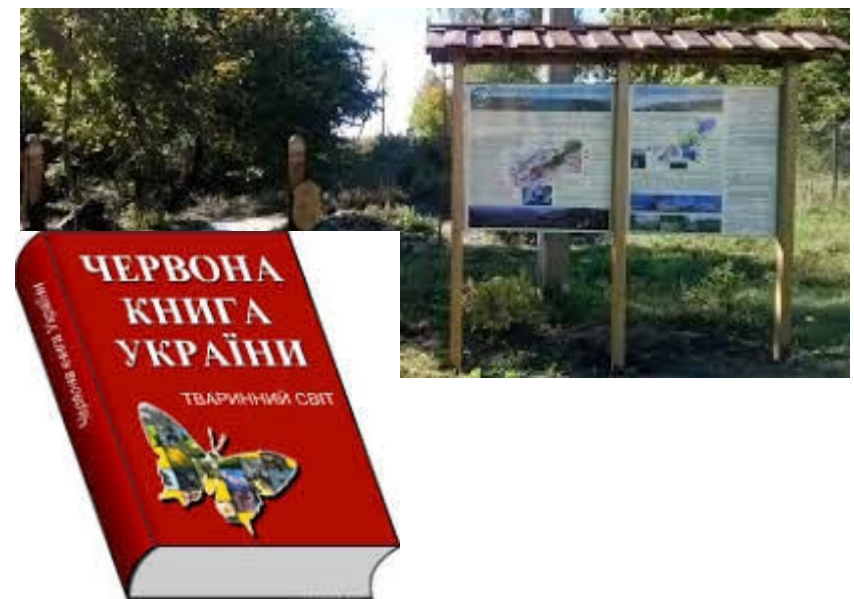
Негативний вплив людини на природу

Знищення рослин і тварин у зв'язку зі складнощами їх адаптації до нового життя, сильно зміненої людиною, або ж просто знищення їх людьми

Позитивний вплив людини на природу

Суспільство створює заповідні території, заказники та парки - місця, де люди сприяють збереженню рослинного і тваринного світу. Це позитивний і найрозумніший вплив людини на природу.

Позитивний вплив людини на природу

Енергетичні проблеми людство вирішує за допомогою відновлюваної енергетики.

Позитивний вплив людини на природу

Людина безпосередньо допомагає тваринам і рослинам у важких умовах навколишнього середовища і сприяє відновленню колишньої чисельності популяцій.

Позитивний вплив людини на природу

Суспільство організовує міжнародну співпрацю у сфері охорони природи: проводить екологічні конференції, підписує закони, створює природоохоронні організації.

ГЛОБАЛЬНІ
ЦІЛІ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ

Анотація дисципліни «Соціальна екологія»
Розробник курсу к.б.н., доцент Галаган Оксана Костянтинівна

Мета навчальної дисципліни: вивчення відносин у системі «суспільство – природа» між людьми та навколишнім середовищем, а також взаємозалежність серед людей, колективів та інституцій. Об'єктами соціоекології є соціоекосистеми, а предметом – взаємодія суспільства і природи у цих системах.

Завдання вивчення дисципліни: закласти основи вивчення сучасного стану та особливостей формування навколишнього середовища у зв'язку з історичним розвитком і структурою природокористування, прогнозування розвитку довкілля із майбутнім людства.

Практичним завданням соціоекології є така категорія, як якість життєвого середовища, яку визначаємо як інтегральну характеристику всієї сукупності видів, форм, сфер діяльності людей певної локальної, регіональної та глобальної соціоекосистеми або суспільства в цілому, зумовлених рівнем його виробництва, економічними відносинами, політичним устроєм та системою цінностей.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- предмет та об'єкт вивчення соціальної екології, її структуру як комплексної міждисциплінарної науки, роль галузевих розділів науки у розв'язанні проблем взаємодії суспільства і природи;
- знати про глобальні проблеми людства, зокрема, екологічні, та основні шляхи їх розв'язання;
- основні екологічні проблеми України та сучасні концепції раціонального природокористування.

уміти:

- визначати структуру соціоекосистеми, всі її елементи та зв'язки між ними;
- виявляти основні види впливу людського суспільства на природу, вміти оцінити ці впливи.

Зміст дисципліни

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЇ. ЛЮДИНА І ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ. Соціальна екологія як наука. Людина і навколишнє середовище. Людина і атмосфера. Людина і гідросфера. Людина і педосфера.

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА І ПРИРОДИ.

Медичні аспекти соціоекології. Технологічні аспекти соціоекології. Економічні аспекти соціоекології. Аспекти екологічного права і екополітики. Елементи екологічної культури.